

**Conciones siue Conceptvs Theologici Ac Prædicabiles R.
D. Petro Bessæi SS Theol. Doct. Reg. Galliar. Oratoris**

De Sanctorum Festiuitatibus Anni totius, & aliis solemnitatibus - Opvs
Novvum, Figvris, Allegoriis, Similibvs Ex Sacris profanisq[ue] Scriptoribus
plenißimum, cum occurentium fidei controuersiam tractatione .... Editio
Qvinta. Nvnc Demvm Integre Svppletæ, Concionibvs Per Octauam Vener.
Sacramenti ...

Besse, Pierre de

Coloniae Agrippinae, 1629

Concio Tertia Infra Octavam Ven. Sacramenti. Tertivm Mirabile. De
admirabili transsubstantiatione.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56262](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56262)

CONCIO TERTIA

INFRA OCTAVAM VEN.
SACRAMENTI.

TERTIVM MIRABILE.

De admirabili transubstantiatione.

Partitio.

1. De admiranda fide Eucharistica.
2. De peroso Hæreticis vocabulo Transsubstantiatio.
3. Obiectiones Hæreticorum contra idem.
4. Credita docetur Transsubstantiatio.
5. Rationes pro eadem confirmanda adducuntur.

Memoriam fecit mirabilium suorum misericors & miserator Dominus, & sciam dedit timentibus se. Psal. 100.

FIGVRA.

Exo. 4. & 7. **Q**uam præclaram videre fuit olim, magnam legislatorem Mosem, ut auctoritatem, efficaciamque legationis sibi creditæ ostenderet, ad regem barbarum mitigandum perterrendumque, virgas in serpentes, flumina Ægypti in sanguinis riuos conuertentem. At maius hodierna die miraculum est ac prodigium, Saluatorem, & Redemptorem orbis Iesum Christum, potentie suæ magnitudinem, maiestatemque patefacere dum vellet, magno tum hominum, tum Angelorum stupore admirationeque, panis & vini substantiam in corporis & sanguinis substantiam in Eucharistia Sacramento transubstantiare ac conuerrere. Quænam hæc mirabilia, æquæ transubstantiatio! Quis credidit auditui nostro? Quis tam noua & extraordinaria crediderit? quis non obstupesceret, demirabiturque, quod natura vniuersa stupet & miratur? Quis de re loqui audeat præsumatque, quæ Angelos mutos reddidit & clingues? quis verbis complecti, ad

quam exponendam cœlestibus Spiritibus verba deficiunt? Tu futurus es sanctissime Spiritus, qui nobis hoc persuaseris, tu inquam eris, qui sola admiratione nos illud edocebis, tu denique eris, magne totius vniuersi doctor, omnium scientiarum, facultatumque thesauri & reconditorium, qui ignaros, & idiotas Philosophorum doces argutias, & subtilitates, qui linguas infantium omnibus oratoribus reddis eloquentiores, qui hodie me ad hanc veritatem docendam, asserendamque instrues & armabis, ingenium exacies, mentemque capacem reddes, ut coram vniuerso hoc Catholicorum cœtu, ad Christiani nominis honorem, hæreticorumque confusionem, de eadem loquar, ideo opem, auxiliumque tuum imploro, & patrocinium Deiparæ hic inuoco, quam propterea Angelicis verbis compellabimus

AVE MARIA.

Vas electionis Paulus ad fratres suos Hebræos scripta Epistola de fide, eiusque essentialibus membris loquens, *Fides*, inquit, est *spes ad arum substantiarum verum, argumentum non apparentium*. In Græco verbum est *κόρυθος* ad denotandum, fidem basim, columnam, & fundamentum omnium mysteriorum esse. Atque ut Sampson columnas atrii, in quo Philisthæi versabantur, dum collideret & auferret, vniuersa domus ad tetram concidit, non aliter etiam cum Satan fidei semel nobis columnam eripuerit, omne Spiritus ædificium quam primum collabatur necessum est & pessum eat, ut pote quæ rerum omnium basis sit & fulcrum. Latinus textus *Fides basis* verbum habet substantia, ita ut denotetur, rerum spiritualium. quemadmodum substantia prima omnia humeris suis sustinet accidentia, & accidentia subiecta destructis primis substantiis remanere nequeunt, ita fidem substantiam, sustentaculum & fundamentum rerum omnium supernaturalium esse, ac sine illa ingenium nostrum tam graue difficultatum mysteriorumque pondus sustinere non posse, qui fieri nimirum queat Deum vnum esse trinum in personis, Dei filium carnem induisse, eundem sub sacramento contineri & transubstant-

substantiationem in Eucharistia peragi. Vnica fides est, quæ montes hos mouet, transfert, ipsa, quæ sublimes hosce vertices concutit, & impossibilia reddit possibilia: vnde Apostolus, *Si tantam fidem habeam, ita vt montes transferam.* Ipsa magistra ingenij & animæ facula, sine qua nihil omnino perspicere possumus.

Math. 27. Sole tempore passionis in monte Caluarix deliquium patiente, tenebris omnia circumquaque cooperta fuere, cælum, stellæque densissima caligine erant obuoluta, atq; ita paruit Dei filium mortem occubuisse. Fides animæ Sol est, quæ cum semel defecerit, mera in anima apparet obscuritas, nec quid cœlestis vel spiritale cognosci potest; adhæc certissimum argumentum est, Deum missum, & in anima exitructum esse, nec iam amplius viuere, quomodo in Apostolo vixisse dicitur, *Vixit in me Christus*, nihilque interius, quàm meras tenebras & caliginē deprehendi: tuncque locum habere sententiam illam Christi; *Si lumen quod in te est tenebra sunt, ipsa tenebra quanta erunt?* Lumen quod in nobis est, ipsa est fides, quæ cum caligine cooperta fuerit, nihil apud eos quam obscuritates & tenebræ restabunt.

Gal. 2. Primum quod Antiochus tyrannus è templo Ierosolymitano abstulit, fuit candelabrum, in quo lucernæ accendebantur, quo sublato mera in templo apparuit caligo & tenebræ: *Et intravit in sanctificationem cum superbia, & accepit altare aureum, & candelabrum luminis.* Allegorice hoc exponens, & à sensu literali ad mysticum transiens, dico, tyrannum infernalem, fidem, quæ candelabrum luminis est, ex animæ nostræ templo ante alia eius vasa diripere conari, quæ eū ablata & sublata fuerit, non nisi mera nox, nubes, vmbra illic cōspiciuntur, atq; homo eadem destitutus, vere illud Psalmi repetere potest, *Collcauit me in obscuris sicut mortuos.*

1. Mach. 1. In Apocalypsi, inter Angelos illos iræ Dei ministros, iustitiæq; illius executores, quartus quidam fuit, qui Solem inuasit, eumque obscurare satagens, homines æstu afflixit, a deo vt præ rabie in nomen Dei viuientis blasphemias euouerint, *Et quartus Angelus effudit affligere homines & igni, &c.* Quis, vestra sententia Auditores, Angelus ille noxius est, nisi Satanas, ille malignorū Angelorum Princeps, qui semper fidem nostram, quæ Sol animæ, extinguere nititur, & aduersus illam hæreticorum dogmatum phialam effundere, quam si obscurare potuerit, homines æsturare & rabire, & aduersus Dei honorem, aduersus veritatem, aduersus sanctissimum Sacramentum, & admirabilem illius transubstantiationem blasphemias cogit euomere: eo vero magis diabolus hanc oppugnat, & inuadere satagit, quod nobis illam necessariam norit, & quamuis sol sit paulo obscurior, tamen est in suo obiecto certus & infallibilis, Solam fidem nobisque verarum rerum certissimam cognitionem præbet, imo etiam obscurissimarum, ac præsertim mysterij Eucharistici.

Math. 26. Regius Propheta nocti eam comparat, ac nocti illuminanti: quapropter ait, *Nox illuminatio mea est:* quasi diceret: Fides nox est, & obscura sit, sed dies etiam lucida, quæ lumen præbet, ac sine illa nihil omnino in mysteriorum sublimitate videre liceat: & alio quoque loco ait, *Nox nocti indicat scientiam,* id est, fidei nox, quæ quod obscura sit, & caliginosa, nox videtur, hominem in ignorantia nocte tenebrisq; natum, rerum suolimum, omnemque sensum, & naturam transcendentium cognitionem edocet, fides oculos lippientes habet & caligantes, sed clare nihilominus videt, ac certissime de rebus ipsis edocet, cuius figura fuit Lia magni Patriarchæ vxor.

Apr. 6. Iacob enim cum in Mesopotamiam in domum Labani venisset, duas illū habere filias comperit, Rachelem formosam vt quæ maxime, sed natura sterilem, Liam vero lippientem sed fecundam. Iacob itaque cum Racheleis connubium ambiret, respondit pater, quæ erat prudentia ac modestia, non esse moris, juniores ante maiores natu nuptui tradere, & si gener esse vellet Liam prius peti oportere, ac deinde Rachelem se vltro darurum.

Psal. 138. Deus æternus, Allegorice ad Labani huius Fides Lia similitudinem duas filias habet, fidem in quâ, filia Labani quæ natu maior, & cuius Lia figura erat, oculi lippienti filios hæc habet lippientes, ac clare videt, fed misis.

Psal. 18. Fides obscura est, sed certa.

Gen. 29.

K k me-

Iac. 2.

meritis & bonis operibus fecunda est, ipsa enim illorum radix & origo, vnde Apostolus, *Fides sine operibus mortua est*, & visionem diuinam, quæ natu posterior & formosa quæ maxime, quam denotat Rachel, quæ sterilis, neque enim post hanc vitam merendi tempus est: homo velut secundus Iacob, quamprimū visionis huius diuinæ amore inardescit, beatitudinis inquam cœlestis, eiusque connubium ambit: sed fidem in primis hic in terra ducamus oportet, (*sponsabo te mihi in fide*) ac deinde postquam fidele obsequiū præstiterimus, & debito Patrem honore fuerimus profecuti, beatitudinis tandem hac vita confecta, participes reddemur, nec solet Deus felicitatem cuiquam concedere, nisi prius in hac vita fidem habuerit. Adeo ut fides Liæ similis sit, quod caliget & lippiat, obscureque cernat, certa tamen est & ad mysterium hoc percipiendum penitus necessaria, atque idcirco Eucharistia Sacramentum fidei antonomastice præ alijs mysterijs dicitur.

Antiqua fidei imago.

Veteres fidem depingere volentes virginis instar exprimebant, quæ regem aurea vincitū catena contineret; & multos sub pedibus suis prostratos, in aurem ore tenebat, & calicem & hostiam manu. Nihil porro hic temere addidit aut patergon: primo quod in corrupta esset, ut virgo representabatur, rex ille captivus, & vinculis illigatus, intellectus & mens erat hominis, quæ cum facultatibus animæ quodammodo prædominetur, fidei tamen se subijcere debet, eiusque iussis parere, vnde Apostolus, *Captiuantes intellectum in obsequium fidei*. Milites illi prostrati, sensus denotant corporales, qui ad fidei pedes prosterni debellarique debent: inauris vero auditum designat, per quem fides nasci solet, *Fides enim ex auditu*.

Et. 2. de anim.

Calix vero & hostia signat, Sacramentum hoc præcipuum esse fidei nostræ mysterium, & in quo fides præsertim elucescat. Omnis per sensus, ut ait Aristoteles, oritur cognitio: sensus vero scientiæ plurimum conducunt, quod velut serui ac famuli intellectus sint, qui omnes alii species, quæ in rerum natura versantur, representant. At in hoc Sacramento sensus impediunt potius & intellectui obsunt,

Fidei excellentia in hoc Sacramento patet.

quam profint, quod per accidentium verisimilitudinem, mentem priorem etiam substantiam hic subesse, cogant credere. Quamobrem fides hic in primis necessaria est, cuius excellentia in eo apparet, quod tamen sensus aliud videant, & extrinsecus testentur, mentem tamen ea credere compellat, quæ non videt, eaque ut certissima inuiolataque tenere & amplecti. Apostolus Abraham fidem exaggerans ait, *Qui contra spem in spem credit, ut fieret pater multarum gentium*. Videbat sterilitatem, & creditur fecunditatem, nullos enim Sara susceperat liberos, crediturque plurimas ex se gentes orituras. Ita quoque fidei hominis in hoc Sacramento accidit, nihil hic enim videt præter colorem, odoratum, accidētia, gustum, qualitatem panis; firmiter tamen sibi persuadet, post consecrationis verba prolata, panem non amplius superesse, non videt, non olfacit, non percipit mutationem, variationem aut productionem corporis Domini, credit tamen certissime, reali, vera, admirabili tamen & penitus diuina actione, quam transsubstantiationem dicimus, substantia desinente euanescenteque, verum ac reale Iesu Christi corpus in augusto hoc Sacramento produci: Quod Psalmographo adeo nouum & inusitatum videtur, ut in eo diuinorum mirabilium compendium situm esse iudicet: quod jam in thema quotidianum sumpsimus, *Memoriam fecit mirabilium suorum misericors, & miserator Dominus*. Tertium vobis hodie mirabile producturus, primo quid de hac nostra transsubstantiatione aduersarijs videatur, proferam, quænam deinde Catholicorum circa illam sententia sit explicabo.

Quod ad primum igitur spectat, sacrosanctum & diuinum transsubstantiationis vocabulum non tam à Catholicis in pretio & veneratione habetur, quam hæreticis odio & detestationi est. Solent dæmones sanctissimo Iesu nomine audito percelli, consternari, & perterreri, & ministri putati illi reformatores, dum transsubstantiationis vocabulum legunt vel audiunt, quæ tamen Christum in Eucharistia sistit & præsentem exhibet, præ rabie ac furore emoriuntur & efferales. Tradunt qui de animalium natura scripsere, *Tigris*

Rom. 4.

II. Hæretici transsubstantiationis verbum detestantur.

Tigris

Tigres effe- grum animal ferocissimum simul & velocissi-
ralcunt viso mum, rubicundo colore viso efferafcere ac
colore ru- rabire, elephantes quoq; viso sanguine fero-
bro. ciores euadere, & animosius in vulnera ruc-
re. Testantur hoc Machabæorum monumē-
ta, in quibus legere est, *Et elephantis ostende-
runt sanguinem vna & mori, ad acuendos eos in
prælium.* Ita quoque ministri, qui in Ecclesia
tigrum aut elephantorum more debacchan-
tur ac furunt, quamprimum vt transubstan-
tiationis vocem intelligunt, in qua rubicun-
dus Iesu Christi sanguis in Eucharistia ado-
ratus conspicitur, excandescunt, efferafcunt,
& rabie fera corda tument, & motus excitare
incipiant.

1. Mach. 6.

Exod. 14.

Exod. 10.

Ath. 7.

Ibid.

Transub-
stantiatio
hæreticis
barbara est.

Veteres Hebræi idololatriæ dediti, & ad-
uersus superiores murmurare soliti, loquen-
tem Dominum audientes emori se dicebant,
atq; adeo Moysen allocuti aiunt, *Non loqua-
tur nobis Dominus, ne forte moriamur.* Quam
præclarum Domini verbum est transubstan-
tiationis! Reformatores nostri, libertatem cre-
pantes, & aduersus Ecclesiæ Præsules insole-
scere murmurareq; edocti, vt qui maxime, il-
lud ipsum audire nequeunt, nisi emoriantur,
quare furunt, indignantur & extabescunt, dū
tam admirabilem diuinamq; actionem pera-
gi audiunt.

Athenienses Philosophi Paulum de re-
surrectione mortuorum disserentem dum
audirent, dicentis orationem explodebāt, &
fabulam sibi occini credebant, quum tamen
rem illis certissimam exponeret. *Cum audis-
sent autem resurrectionem mortuorum, quidam ir-
ridebant.* Ita quoq; hodierna die, dum Pastro-
res & Ecclesiæ Doctores coram hæreticis ar-
gutantibus, sophisticisq; agentibus, de admi-
rabili hac actione disserunt; explodunt om-
nia, mendacij accusant, & idololatrias nuncu-
pant.

Nefarium igitur & malignum hoc esse
verbum iactant, verbum primitiua Ecclesiæ
inauditum, nec vsquam in sacra Scriptura re-
peribile; verbum portentosum, paradoxum,
barbarum, verbum quod velut pestem & grā-
dinem totius Christianitatis autumant, ver-
bum, quod velut fulmen, flagellum, & com-
municem totius hæreseos ruinam ducūt. Hinc
est, quod tantopere hoc detestentur, tantis

viribus aduersus hoc conitantur, & omnia-
nimi contentione e mundo id fatagant pro-
scribere, omnemq; illius memoriam penitus
abolere.

Primum quod Antiochus Tyrannus e
templo Salomonis abstulit, fuit altare sacrū,
& mensa panum propositiois, *Et accepit al-
tare aureum & candelabrum luminis, & & niuer-
sa eius, & mensam propositiois.* Sic primum,
quod sacrilegi & profani hæretici Ecclesiæ
surripere & auferre conantur, altare est sacri-
ficii Missæ, & sacra Eucharistia mensa; quod
vero transubstantiatio vtriusque fundamen-
tum sit, & vtriusque realitatem in apertum
producat, idcirco omni ratione in illam dese-
uiunt, & tantum illam delere & euertere,
quantum nos tueri ac propugnare contendi-
mus.

1. Mach. 1.

Transub-
stantiatio
Eucharistie
fundamen-
tum.

Caluinus homo omni flagitiorum gene-
re coopertus, Ecclesiæ flagellum, omne vi-
rulentæ, calumniæque genus aduersus illam
euomit, & illius honorem extinguere, glo-
riam obscurare, decus denigrare, & apud Chri-
sti fideles eandem traducere, conuictarique
gestiens, incantationem, fascinum, & diabo-
licam illusionem nuncupat, quod sensus eam
comprehendere, oculi videre, nec mirabilia
illius inuestigare ingenium possit. O effron-
tem calumniatorem! ô impiam & sacrilegam
linguam! Quid? quod videri hæc actio ne-
queat, ideone calumnijs impetenda? quod
comprehendere impie non possis, ideone sa-
crilego dente profcindes? An non enim & a-
lia sunt, & quidem in rebus naturalibus, quæ,
quamuis sensus nequeat cognoscere, nec ad
veram illorum causam pertingere, vera nihi-
lominus, certissima, & fieri naturaliter solita.
Viditne vnquam sensus conuersionem illam;
les, quæ in baptismo peragitur, qua ablutus à sta-
tu præuocationis ad gratiæ commutatur? rius neque-
unt. Quis vidit vnquam mutationem, conuersionem
nemq; illam, qua in stomacho cibus digestus
in carnem sanguinemq; conuertitur?

Lib. 4.

Conuersio-
nes natura-
les natura-
les, quæ vi-
deri exte-
rius neque-
unt.

Viderene vnquam quis potuit conuersio-
nem oui in auem, quæ intra eiusdem puta-
mina peragitur, quam videre oculi, & sensus
comprehendere nequeunt? Credimus tamen
hæc omnia. In hoc vero Sacramento non
credimus, quæ ad oculum non apparent, quam-

Tho. V Vald.
to. 1. c. 68.

quamuis actio hec altior, dignior & longe fir-
eminentior, omnem sensum, rationem, argu-
menta, & humanam imaginationem magno
interuallo transcendens.

Ioannes VViclef. etiam audacior & in blas-
phemijs euomendis impudentior hinc sacrile-
gum, & scelestum hoc argumētum elicit;
si vera foret transsubstantiatio, Christus fo-
ret malignus ille Deus, quem finxere Mani-
chæi, quod ad nihilum reduceret redigeretq;
bona; quæ bonus Deus creasset. Ita hoc Tho-
mas VValdensis tomo secundo operum testa-
tur.

III. Doctus hic miles & generosus doctor iam
Blasphemie nuper excusus, in rupem hanc impingens, &
aduersus certicem collidens, transsubstantiationis di-
transsubstantiationem. gnitatem comprehendere nō valens, iniurijs
illā & blasphemijs euetere & destruere mo-
litur; ac velut draco quidam apocalypiticus,
egregiam hanc stellam Ecclesie nostre firma-
mento auclere conatur, ac Rabfacis in mo-
dum blasphemans, admirabilem hanc actio-
nem, monstrum, magiam, & chimatam ap-
pellat. Noctua hæc, in scripturis vt immunda
iudicata, visus imbecillionis est, & ingenij lu-
men ad lucem & splendorem mysterij huius
percipiendum nimis debile habet. Quare nō
inscite de illo ac reliquis in genere Ministris
dicere licet, *Lux in tenebris lu. et., & tenebra*
eam non comprehenderunt, id est, Iesus Christus
lux mundi in obscuritate caliginæque Sacra-
menti huius per transsubstantiationem re-
lucet, & tenebræ, id est, Ministri hæretici, eā
nequeunt comprehendere. Quid est autem
causa, cur tanto verbum hoc odio prosequā-
tur hæretici, itaq; detestentur? quod scilicet
illorum malitiam perversitatemq; denotet,
hæresim, dogmata, errores sugillet; denique
quod vnica vox hæc omnes eorum minas ex-
plodat & euanidas reddat, quod aperte expo-
nat, quidquid de hoc Sacramento credendū
est, quod realem, veramque corporis Christi
in Eucharistia præsentiam explicet, astruat,
& definiat. Cum enim de Transsubstantiatio-
ne loqui audio, quamprimum sine figura, si-
ne falsitate, sine ambiguitate, intelligo, cre-
do, confiteor Iesum Christum in Sacramen-
to contineri, panisque substantiam in corpo-
ris illius substantiam commutatam esse: quod

Apoc. 12.

4. Reg. 18.

Ioan. 11.

Cur hereti-
ci oderint
transsubstantiationem.

vero vocabuli huius splendor lippientes ca-
ligantesq; noctuarum harum oculos feriat,
& filij tenebrarum ad radios hosce conuiue-
ant, hinc est quod ipsum detestentur, ab-
horreant, & non nisi blasphemijs calumni-
isque excipiant, ac virulento dente profcindant.

Ita olim Arianum vocabulum illud *ὁμοούσιον* Vocabula à
consubstantialis. quod trecentorum octode- conciliis in-
cimque Episcoporum autoritate inuentum, uenta ad hæ-
procusum & stabilitum est, & in Nicæno reticorum
concilio promulgatum; Nestoriani quoque errores de-
verbū *θεοοικον* *Despara*, quod Ecclesie pru- regendos.
dentia & conciliorum consilio ad hæretico-
rum fraudes dignoscendas, & veram Cartho-
licorum fidem stabiliendam introductum,
detestati sunt. Dicere v. verbū hoc in scriptu-
ræ lexico nō reperiri nihil euincit, hæc quip-
pe omnium semper fuit hæreticorum expo-
stulatio, nec plura alia verba, qualia *Trinitas*,
ὁμοούσιον, *θεοοικον*, in sacra scriptura reperit-
untur, ea tamen magno in honore habet Ec-
clesia, ac velut symbola & tesseras ad inimi-
cos suos dignoscendos.

Milites Iephthæ, Ephratæis profligatis &
subactis, omnem Iordanis ripam & pontes *Iudic. 12.*
obsidentes, & valido præsidio communien-
tes, non alio iudicio hostes suos dignouerūt,
quam verbi *Schibboleth* pronuntiatione, quod
spicam denotabat; quod cum Ephratæi de-
bitè commodeq; pronunciare non possent,
sed blesē *sibboleth* efferrent, velut hostes sym-
bolum ignorantés macabantur. *interrogabāt*
eum, Dic ergo, schibboleth, quod interpretatur spi-
ca: qui respondebat sibboleth, statimq; sugulabant
in pro Iordanis transitu. Vox transsubstantia-
tio vera tessera & schibboleth Catholicorum Tran-
substantiatio
est, cum frumentum, spicam, & animarum ci-
stantiatio
bum denotet, ac per hanc Catholici in Eccle-
tessera Ca-
sæ militantis castris, nouos Ephratæos, tholicorum
postquam fidelium castra fugiendo, palan-
doque deseruerunt, dignoscunt ac distin-
guunt.

Isaac Patriarcha cum senio gratis lecto
decumberet, oculique illius caligarent, è vo-
ce quamprimum Iacob filium agnouit, quā-
uis habitum & schema esset eminentitus, &
Esau se diceret, *Vox quidem Iacob, manus au-* *Gen. 27.*
terre

rem Esau. Non aliter etiam bonus ille Isaac, magnus ille ac prudens Ecclesie Patriarcha, & Pontifex, iam senex, ob scelerum, anorumque numerum, quo Ecclesie sue duravit imperium, illos ut filios habet, qui de transubstantiatione loquuntur, eumque in hoc mysterio profitentur, quamvis interdum aliam formam induant, & peccatoris habitum, quo omnino profanus est, assumant, hæretici vero qui eandem abhorrent & fugiunt, velut adulterini spurijque habentur (*gens prava & adultera*) Hæc scilicet tessera est, e qua fideles dignoscuntur.

Exod. 12.

Durante Pharaonico iugo, & strage Angeli exterminatoris deficiente, electus Dei populus Hebræi ab Angelo internoscantur, quod superliminaria domorum & postes illorum agni immolati sanguine respersi essent; Ægyptiorum vero barbarorum & idololatrarum hoc signum non præferrent, *Erit autem sanguis vobis in signum in aedibus, in quibus eritis* Ad eundem modum in Ecclesia, sæuente Satana tyrannide, & hæreticorum persecutione, quamprimum Catholici dignoscuntur, populus Dei electus, quod animam pretioso Iesu Christi, agni immaculati sanguine tinctam habeant, & os transubstantiationem spiret ac sonet; profani vero & infideles Calvinistæ, quod utroque careant. Signum illud vitæ conseruationis Israelitarum fuit argumentum & nota, hæc vero salutis, & prædestinationis certitudo in fidelibus, & Catholicis.

Transsubstantiatio signum fidei

De captiv. Babyl. c. 1.

Obiect. 12. 8.

6. 16. 9. 15.

Hæc est quæ aduersarios nostros cogit efferafcere, & ad mendacia, & falsitates male concinnatas confugere. Lutherus omnique Protestantes, non nisi merum Innocentij III. qui Ecclesie præsedir anno Domin. MCCXV. & sancti Thomæ Aquinatis, qui natus est anno MCCXXIV. inuentum esse docent. Petrus Martyr libro contra Stephanum Gardinerum vocabuli huius auctorem inuentoremque comminiscitur Innocentium tertium & Concilium Lateranense, tum ob nomen, tum etiam ob rei ipsius respectum. Caluius libro quarto Institutionum suarum dicere non veretur ante Diui Bernardi tempora vocabulum hoc

hoc mundo incognitum & inusitatum fuisse. Martinus Kemnitijs, alijque recentiores nebulones, in mendacijs procudendis etiam impudentiores, stupidiore tamen & ignorantiores, dicere audent, tempore Petri Lombardi, quem Magistrum sententiarum vocant, nihil adhuc certi quoad transubstantiationem decretum fuisse ac definitum.

2. p. exam. Conc. Trid. sess. 2. c. 4.

At cur tam sæpe in verbum hoc defæuunt? quid refert, nomen hoc nouum sit an vetus? cur tantopere in nomine, qualitate, natura, exordio, origine illius inuestiganda laborant? cum quod denotat, cum ipso Sacramento esse cœperit, & non prius institutum, quam Sacramentum fuerit institutum.

Nomen transsubstantiatio nihil refert vetus sit an nouum.

Quid refert, eodem veteres vsos non fuisse, & primitiua Ecclesie tempore eius nomen obscurum fuisse, & non nisi post aliquot sæcula productum? ideone de rei veritate dubitandum? ideoque abhorrendum, calumnijs proscindendum, maledictione blasphemijque excipiendum? Quis dicere scribereve Cosmographus audeat, Indiam occidentalem non nisi ab hinc centum annis existisse, ex quo America ei nomen inditum? Quis Theologus, nisi Arrianorum sequi partes velit, docere præsumat, Christum non prius consubstantialem Patri esse cœpisse, quam post suum ad cælos adscensum, quod tum primum nomen hoc illi inditum fuerit? Ad eundem plane modum, quis adeo stupidus & iners futurus, qui quod vocabulum transubstantiationis nouum videat, & recentem inuectum, hinc inferre docereque velit rem quam designat, etiam nouam & recentem esse? Abusus est, error, mendacium, ac blasphemia.

Ve verum dixisse me prostreamini, bina Argumenta illorum argumenta potissima depromam, hæreticis quibus omnem suam opinionem tuentur, quibusque hæresim stabilire & transubstantiationem conuellere se posse iactant, sed hæc propugnaturus, illam vero euerurus utriusque respondebo, & oppugnabo quam possum validissime. Primum argumentum hoc est: panis omnino desinere esse non potest, aut naturam suam exuere, quin pereat & in nihilum recidat: qui quod in ni-

Non est in hoc Sacramento annihilatio.

lum redactum est, in aliam conuerti & transire substantiam nequit, ac proinde non transubstantiari: vanum ergo & futile huiusmodi transubstantiationem in Eucharistico Sacramento effingere. Responsum: non ideo panis corruptus est, aut in nihilum redactus: quamuis enim post consecrationem panis nihil sit, tamen id, in quod conuersus est, non est nihil, & hoc non dicitur in nihilum redactum, quod nihil in se manet, sed quod desijt, & ad nihilum tendit, adeo ut terminus & finis actionis, qua esse amittit, nihil omnino sit: alioquin aqua, quæ in vinum à Iesu Christo in nuptijs Cananæensibus conuersa fuit, annihilata fuisset. Atqui in hoc Sacramento actio, qua panis definit esse, terminum vere realem habet, qui corpus est Domini in Eucharistia, atque ideo non est, nec esse potest hic annihilatio.

Secundum sensum circa substantiam & propria obiecta decipi nequeunt, atqui in Eucharistia esse censent panem; & veteres etiã Patres aduersus Manichæos simileq; hæreticos proarunt, Christum vere hominem fuisse, quod comederet, biberet, dormiret, defatigaretur; quæ omnia sensibus percipiuntur. Ita quoq; in Eucharistia non nisi panem esse iactant, quod hic odor, sapor, color & vera panis figura appareat, atque ideo transubstantiationem hanc fidei præiudicare, & hæreticis fauere, magni momenti hoc argumentum credebat Wiclef. asserebatque vere credi oportere panem esse, cum id ita sensus iudicarent: imo & animalia, ac mures imprimis ipsum nobis demonstrarent, qui hunc velut panem deuorabant, eoq; nutriebantur.

Apud Tho. Waldensem 2o. 2. c. 45.

Sensus in proprijs obiectis falluntur.

Hæc si obiecto aliquam veri habeat similitudinem, maiorem etiam habebit responsio: quapropter dico, primo sententiam illam & axioma Philosophorum, sensum in proprio obiecto scilicet errare non posse, veram esse, sed multis limitationibus opus habere. Primo vera est de obiectis per se, id est, de accidentibus, non vero de substantia, quæ non nisi per accidens sensuum obiectum est; atque hinc fit, homines sæpe in substantiarum sensibilibus cõsideratione fal-

li, ut cum mistionem quid esse putant, non nisi mera glacies est. Secundo vera est de obiecto proprio, non vero contrario & alieno; quare sæpe sensus falli contingit, ut circa stellarum magnitudinem, baculum intra aquas delitescentem, & circa nauigationem, in qua arbores progredi per agros & moneri videntur. Tertio locum hoc habet in obiecto proprio, cum medium & organum bene sunt disposita; alioquin enim & in proprio obiecto falli possunt, ut quando transmedium aliquod vitide videmus, tunc enim quidquid apparet, viride apparet. Hæc sunt igitur imposturæ & male consuti errores puritatorum Reformatorum nostrorum, quos his euertim⁹ & profligauimus; iam quæ fidei sunt Catholicæ rela, depromamus, & veritatis causam agamus, ac transubstantiationis partes defendendo, Catholici ut sint superiores, efficiamus.

Catholica credit Ecclesia, auditores, rationem ob quam verum Christi corpus in Eucharistia sit, non esse quamdam annihilationem, non corruptionem, non assumptionem panis ad personam verbi, non vbiquitarem, non simplicem & velut localem panis cum corpore vñionem, non deniq; partialem panis in corpus mutationem, sed totalem substantiæ panis & vini in corpus & sanguinem Iesu Christi cõuersionem, quam in puris terminis transubstantiationem dicimus. Quod verbum Ecclesia à Spiritu sancto instructa adiuuenit, ac sapienter introduxit, ad inimicos propulsandos, & veritatem, sacraque Eucharistiæ mysteria edocenda: sine quo verum horum intellectum inuenire nõ possemus.

Manna cum in Sinaico deserto plueret, exclamauit populus admirans Hebraice *Marhu?* quid hoc? quænam hæc miracula? quæ prodigia? Interuenit admirationi ac stupori huic Moses, atque huius cœlestis pluuiæ mox rationem edocuit, dicens, *Hic est panis, quem dedit vobis Dominus ad cõscendum.* Mose populi duce rem adaperiente didicere, quod sensu exteriori comprehendere non poterant; manibus quidem manna contrectabant, oculis videbant, quin & lingua palatoque gustabant, quid tamen

& vn-

Docuit nos
Ecclesia
mysterij
huius my-
steria.

& vnde venisset, mens illorum comprehendere non poterat, sed Mose docente ad veram rei huius cognitionem peruenire, audituq; tandem quid esset, percipere. Docuit illos doctor, quod proprio Matre ingenioque comprehendere nequibant. Ad eundem modum, cum manna hoc ecclieum super altare nostrum descenderet, omnes oculos & corda aperiebat; videbat colorem oculus, figuram tangebatur manus, gustus saporem inueniebat, odoratus quid olfaciebat; sed sola mens & intellectus hic hærebat & stupebat, nemoque mysterium hoc poterat percipere; donec tandem Ecclesia cum Mose suo, Pontifice, suorum omnium fidelium duce ac Pastore, concilij præsidente, transubstantiationis vocabulo adiuuente, vnumquemque docuit, & indubitate, certoque credere coegit panem esse angelicum, corpus & sanguinem Domini, quod Deus nobis sub panis & vini speciebus ad animarum nostrarum alimentum elargitus est. Quod igitur proprio ingenio industriaque comprehendere non potuimus, Ecclesia velut eruditissima quædam magistra nos edocuit, & fides, quæ ex auditu ipsum complecti & intelligere facit.

Judic. 14.

Egregia hoc figura è libro Iudicum deprompta faciet manifestius. Sampson postquam in agro leonem interfecisset, ænigma hoc Philisthæis proposuit, *De comed. nre exiit cibus, & de forti egressa est dulcedo*: quod nemo illorum exponere potuit, quamuis septem ipsos cogitassent dies: sed cum rei difficultate perspecta diffiderent, vxorem illius sunt aggressi, dicentes: *Blandire viro tuo, ut indicet tibi, quid significet problema*. Quamobrem mulier precibus & importunis Philisthæorum petitionibus sollicitata à marito hoc postulauit, & obtinuit; illa petitoribus exposuit, quod prius Sampson illi. Iesus Christus, Sampson noster cœlestis, Sacramentum hoc vniuerso mundo velut problema reliquerat, quomodo scilicet is, qui leorugiens, & Deus zelotes erat, iniquitates Patrum in filijs ad quartam vsque generationem vindicans pro nobis sit mortuus, & cibus factus, & sane nemo id nostrum sine sponsa Iesu Christi, quæ Ecclesia est, id po-

terat comprehendere, quæ cum id à sponso suo didicisset, omnes deinde Christi fideles edocuit; à Deo scilicet. omnis rei huius cognitio dependet.

Apostolus gentium Paulus hoc nomine gloriatus apud Corinthios magni se faciebat, quod hoc edoctus esset mysteriū; quod tamen non ingenij acumine, non vi argumentorum, non rationis sensu, inductioneue, non per sensuum iudicium, sed immediate à Deo & singulari illius dono gratiaque edidicerat, *Ego enim accepi à Domino, quod tibi tradidi vobis, quoniam Dominus Iesus, in qua nocte tradebatur, accepit panem; Quasi diceret, nolite cogitare, quod quæ de Sacramento huius institutione dixi, in scriptis meis priuato studio vel Philosophorum veterum placita consulendo didicerim; nequaquam, sed Deus ipse primus horum mihi cognitionem impertiuit, hæcque vt crederem fides effecit, fide siquidem Sacramentum hoc percipitur, rationem vero consultando, humanaque curiositate inuestigando longe fit obscurius.*

1. Cor. 11.

IV.
Exod. 16.
Num. 11.

Manna quamdiu populus in deserto Sinai agebat, perque solitudinem vagabatur, noctu & ad lunæ stellarumque; subobscuram claritatem integrū erat, ac mox vt sol oriebatur dei luminique præses, putrescebat, & corruptebatur: quæ allegoria docet, Sacramentum hoc sub obscura fidei claritate gustadum esse & quicumque naturali hoc lumine percipere & intelligere satageret, ipsum quamprimum amissurum. Ita fides hoc nos edocet, ita Ecclesia à spōso suo illustrata id exponit, nihil vero vt omittat illorum, quæ ad hoc vlla ratione spectant, verbum transubstantiationis reperit, quod cætera quam maxime exponit; verbum inquam, quod mutationem, conuersionemque ab vna substantia in aliam significet: adeo vt post consecrationis verba prolata nihil è panis viniq; substantia sit reliquum, sed ipsum Christi corpus ibi duntaxat reperiat.

Ad hæc autem omnia intelligenda sciendum; ad veram conuersionem quatuor im-primis requiri: primo vt aliquid esse desinat, neque enim credibile est, aliquid in aliud quod conuertitur, esse
Quatuor ad veram conuersionem necessaria sunt. quod

Lib. 18. c. 18. quod prius erat, desinat. Atque ideo Diuus Augustinus in libris de ciuitate Dei negat veras conuersiones fuisse, quas olim Magi in Aegypto fecere, aut quas stulta iactauit de dijs suis antiquitas, velut Arcadam in lupos, sociorum Vlyssis in porcos: dæmonum enim adminiculo quamprimum hi oculis hominum eripiebantur, & alia in eorum locum substituiebantur. Deinde vt aliud quid in locum eius, quod esse desijt, succedat, alioquin non conuersio, sed corruptio foret vel annihilatio, si finis & terminus rei huius ipsum nihil & non esse rei esset. Tertio certa requiritur connexio, & dependetia inter desitionem vnius & successiõnem alterius, adeo vt vnum esse desinat, aliud vt succedat, & desitionis huius virtute ipsa fiat successio. Mihi enim hæc esset connexio, non esset actio, quæ conuersio diceretur, sed duæ distinctæ actiones, per accidens sibi mutuo in hærentes, quarum vna annihilatio, altera creatio dici posset. Quarto, vt duo termini, tam à quo, quam ad quem vere sint positiui. In hoc enim vera conuersio non modo à creatione, & annihilatione quid distinctum est, sed etiam à conuersionibus naturalibus, quamuis ex vno aliud quid penitus diuersum constituatur, velut ignis ex aere, & è terra aqua. Quæ quatuor quoniam in admirabili illa actione, quam transsubstantiationem dicimus, concurrunt, hinc vera quædam conuersio est, quæ panis substantiam emigrare & desinere compellens, Christi corpus vere præsens in Eucharistia reddit: quamuis autem verbum hoc non semper in Ecclesia vsitatum fuerit, nec in tam manifesta significatione apud Patres veteres, quam hodierna die vsurpatum, quod tamen per eandem denotatur, adeo vetus & antiquum est, ac sacramentum ipsum, quod exprimit.

Transsubstantiatio vera conuersio.

Transsubstantiatio nis vox noua, sed significatio vetus.

Lib. 8. cont. Celsum. Verba Græca transsubstantiationi æquipollentia.

Hoc ita esse qui negarit, consulat Patres Græcos, videbitque illos, tametsi eodem vsu verbo non fuerint, similibus tamen vsus & æquipollentibus. Origenes imprimis vsus est voce, *γενεσις*, id est, *fieri*, *ἐπιπέσει ἄρτος*, id est, *comedimus panes corpus iam factos*. Gregorius Nyssenus quodam loco de hac conuersione agens vsurpat ver-

bum *μετεπέσει*, id est, *transformari, transmutari, conuerti*. Theophylactus auctor est verbi, *μετεσηχεν*, *transelementari*, id est, penitus mutari ad prima vsque elementa. Apud alios reperire est verbum *μετεβάλλειν*, quod denotat *mutationem*. Patres vero Latini, vt Tertullianus, Cyprianus, Ambrosius, Hieronymus, & alij, vsurparunt verba Græcorum verbis adamussim in notione respondentia, vt *fieri, mutari, &c.* quibus idem efficias ac verbo *transsubstantiari*. Qui enim comprehendemus, aliquid mutatum, transformatum, conuersum, & transelementatum esse, nisi vna substantia in aliam commutetur? Nihil minus, Auditores, prodigiosa hæc actio ac nomen hoc cælo delapsum nouum non est, sed vetus, de quo omnes omnino Patres locuti sunt, quod sæcula præterita cognouere, quod lex vniuersalia concilia, Vercellense, Turonense, Lateranense sub Innocentio III. præsentibus M. C. C. LXXXV. Patribus collectum, Romanum, Basileense, ac iam nuperrime Tridentinum ad hæreticos confutandos vsurparunt.

Conuidentur igitur pro viribus hæretici & quot libuerit, iniurias calumniaeq; aduersus transsubstantiationem hanc eructent; non ideo tamen minus eandem credemus, at quam possumus maxime exaltabimus; ipsi negant, quod impossibilem eam credant; nos vero ideo illam confitemur, quod Deo nihil esse putemus impossibile. Ipsæ ad hæc rationes nobis id persuadent, & reipsa ad oculum id videre possumus; quarum aliquas iam producam, ostendamque Deum in actione hac suam ostendere potentiam, quod occulta quadam operatione, per sacerdotis verba panis substantia ab accidentibus sequestrata in corpus illius mutetur, quod per puram aliquam creaturam fieri requit. Prima itaque sit:

Si in sacramento hoc vera non esset substantiæ vnius in aliam conuersio, id est, transsubstantiatio; & si vna cum Domini corpore panis substantia sub eisdem maneret accidentibus, periculum esset, ne in idololatricam imperitiores inciderent, panem adorantes, qui non nisi pura creatura. Illincim non i. Ratio. distin-

Transsubstantiatio nis vox à Concilij cõfirmata.

V. Rationes ad transsubstantiationem adstruendam.

distinguunt, sed simpliciter quod sub speciebus continetur, adorant & venerantur: ad huiusmodi igitur cauenda pericula, & Dei verbo credendum, certissime tenendū Iesum Christum verba illa proferentem, *Hoc est corpus meum*, voluisse, omnes vt crederent, per hæc verba panis substantiā in corporis transmutatam.

Secunda. Secundam hanc pono: si in sacramento hoc alia non esset mutatio, & panis substantia ibi adhuc remaneret, corpus Domini nemo sumere posset, nisi ieiunium frangeret, quod Apostolica tamen, teste Augustino, constitutiones verant; ijs quippe decretum est, vt non nisi à ieiunis corpus Domini sumatur, tamen iam à mille & amplius annis in Ecclesia consuetudo inualuit, vt sacerdotes in festo natiuitatis Dominicæ triplex sacrum celebrent, vt è Gregorio constar: è quo efficio, ieiunium triplici hac sumptione sacramenti non violari, ac proinde non esse hic panem, sed transubstantiationem factam.

Tertia. Succedat tertia. Actionis huius nouę possibilitatem Patres ex ipsa creatione mundi astruunt: si enim volente Deo omnia ex nihilo cõdita sunt, fieri etiam potest, vt è pane corpus Domini virtute diuina fiat: minoris enim laboris videtur in quid aliud, quod iam factum est, conuertere, quam quid è nihilo producere. Ratione hac vsi sunt, sanctus Hieronymus tomo secundo in sermonibus de Vener. Eucharist. S. Ambrosius libro quarto de Sacramentis, Chrysostomus in cap. 26. Matthæi, & Ioannes Damascenus, qui postremus rationi huic robur additurus exemplum adfert de igne Eliæ, *si tantum*, inquit, *valuit sermo Elæ, vt ignem de cælo deponeres, non valebis Christi sermo, vt species mutet elementorum?*

Quarta. Quarta sit hæc. Admirabile op⁹ hoc hominibus persuasurus Deus, non modo iam olim & longo ante tempore figuras produxit, vt quando Moses in Ægypto virgas in serpentes, aquas in sanguinem cõuertit: Iosue vero in Iudæa solem in medio cælorum axe propterantem stitit: verum etiam paulo prius, quam sacrā hanc cõnam institueret, potentiam suam excitauit, omnes vires suas pro-

Bessai tom. 3. De Sanctis.

duxit, maioraq; miracula patrauit; paulo enim ante Lazarum à mortuis suscitauit, magnum hoc epulum circa mōrem instituit, in quo quinq; hominum millia exiguo quinq; panum commeatu paut, aliaq; similia. Euangelista quoq; priusquam referret ea, quæ in sacramenti huius institutione transacta erant, hac præfatione velut Lectorem præmonens, vsus est: *Sciens quia omnia dedit ei pater in manus*. Ipse quoque institutor non sine insigni prudentia, non prius sacramentum hoc institueret voluit, quam Apostolorum omnium nomine confessus esset Christum Petrus, velut in fide confirmatus, sciens nempe, sine hac nihil hic omnino intelligi posse.

Quinta addatur hæc. Satanæ Deifilium ie. Quinta. iunantem in deserto Palæstinæ tentaturus, potentia illius periculum facturus ait, *Dic Matth. 4. vt lapides isti panes fiant*, credebat siquidem illum, si Dei filius esset, lapides in panem posse conuertere, quod sine transubstantiatione fieri, aut cogitari non potest: illi igitur dæmone nequiores sunt, minusq; fidei habeat, simile quid in Eucharistia peragi qui credere nolunt. Huc vero respexit Dominus, cum Iudæ infidelitatem debilemque fidem perspectam habens, qui cum Capharnaitis, Christum vere in Eucharistia posse contineri, credere non poterat, diabolum eum nuncupauit, *Nunquid vnus ex vobis Dicitur Ios. 12. 3. solus est?*

Claudat agmen sexta. Veritatē hanc confirmamus Orientalium Christianorum censura in confessionem Argentoratensem. Non sine diuina enim prouidentia factum, vt Latherani, acerrimi transubstantiationis aduersarij, ad perpetuam sui infamiam, inimicos nostros iuratos cõtrouersæ inter nos & se ortæ diremptores iudicesq; habere voluerint. Quapropter ad Constantinopolitanum Patriarcham, Ieremiam nomine, Argentoratensem hanc confessionem misere, qui loco approbationis grauissimam & acerrimam aduersus eandem censuram misit, inque plurimis articulis illam falsitatis coarguit, ac præsertim in decimo, qui de cõna Domini agit, in qua Græci transubstantiationem consententur, atque inter cætera do-

cent, Christi corpus cælo non descendere, vt in Eucharistia sit præsens, sed transmutatione quadam & transiitione panis in corp^o Christi præsens adesse. An non rationes hæ prægnantes & luculentæ? Eritne igitur aliquis qui de veritate mysterij huius dubitare audeat; atq; aduersus actionem tam honorabilem admirabilemque; blaterare præsumat, eiq; calumniari: nemo profecto nisi hæresin sapiat. Hic quippe illorum cicuta, & elleborum, hic insaniant & efferascunt, hic furunt & rabiunt. Arca Domini dum Ierichuntinos muros forinsecus obiret, illi mox ad terram collapsi liberum Israelitis aditum præbuere, adeo vt lapides ipsi consternati & perculsi fuisse videantur: ita quoque hæc temporibus hæretici, videntes sacramentum hoc, veram inquam fœderis arcam à fidelibus honorari, coli, per vrbium compita circumferri, & in supplicatione velut verum Christianæ Religionis obiectum portat, contremiscunt & anguntur: quod etiam egre ferant, nos hoc tantopere delectari, gaudereque hinc est, quod tam acriter aduersus transubstantiationem insurgant, eiusque gloriam impugnent.

Nos vero qui eandem credimus, illam p̄ dignitate laudamus & extollimus, credimusque hoc in figura olim Esaiæ Prophetæ demonstratum. Dominus quippe magnum volumen ostendens ait, *Sume tibi librum grandem, & scribe in eo stilo hominis, velociter spolia detrahe, cito pradare.* O mysteria! magnum hoc volumen sacramentum denotabat, quod tres complecteretur paginas, Christi scilicet animam, corpus ac diuinitatem, paginas inquam, quæ sacramentum hoc & panis vini que species vt cooperculum habent; liber hic scriptus est stilo hominis, quod Dei filius eodem vt homo contineatur & inscrip̄ sit; in eodem quoque sunt verba, *velociter spolia detrahe, cito pradare;* quod post consecrationem velociter panis & vini substantia detrahenda sit accidentiaque; auferenda. Vnico namque momento panis essentia expers redditur, accidentia subiectum amittunt, qualitas extensione caret, adeo vt ybique & in omnibus hic appareat prædatio & ablatio. O actionem mirabilibus plenam! O mysteria incomprehensibilia!

Quamobrem, Auditores, transubstantiationem credentes, rem ipsam adoremus, auctori illius gratias agamus, & æternas illi gratiarum actiones depromamus? *Nunquid rugiet Cap. 2. onager, inquit Iob, cum habuerit herbam, aut mugiet bos, cum ante præsep̄ steterit?* quasi diceret, animalia domestica simul & siluestria, & fera, quæ sunt, nec rugiunt, cum læta affulgent pascua aut prædia. Quid ergo, vt hoc alio sensu & parodice exponamus, an non quietam pacatamque vitam ager homo? an non Deum oppugnare diuexareque; definit? an non quiescet, cui Angelorum Deus in cibum cesserit, qui; quod die non præsep̄ alicui, vt iumentum altare, sed Dei sui mensæ assidere potest panem manducans Angelorum? præclara hæc & eximia considera anima mea, hæcque mirabilia admirare.

Hebræi veteres, quod carnem à Deo in escam non accepissent, insurgere aduersus Moysen & Aaronem cœpere, & tollere cornua, dicentes, *Anima nostra arida est, quis dabit nobis ad vescendum carnes?* Cum vero Christiani ipso Domini pascamur corpore, nostrum est non murmurare, cauillari, & Iudaico more in benefactorem ingratos esse, sed immortales illi gratias agere, & cum Psalmographo dicere, *Quam magnifica sunt opera tua Domine, omnia à te expectant, et des illis eam in tempore: Quis similis tui, magnificus in sanctitate?* *Num. 11. Psal. 103.*

Nullus omnino Domine; nec vllus reperiri potest, vel vquam poterit. Tu enim magnus ille œconomus & dispensator, qui omnes creaturas tuas splendide liberaliterque enutris, cuiusque mensa omnibus omnino hominibus patet & exposita est. Tu siquidem Angelos reficis in cælo gloria inebriando; animas in purgatorio, spe & consolatione pascendo; homines in hoc mundo, mensa & cibo Eucharistico illis robur suppeditando. *Quam magnificata sunt opera tua,* quam actiones tuæ admirabiles! & imprimis illa, quæ hoc in Sacramento perspicitur, quam transubstantiationem nuncupamus: per hanc enim hic præsens sifteris, inque Sacramento contentus: Creatio octidierum spatio creaturas omnes in acie produxit, & in naturæ teatro spectandas dedit,

at transubstantiatio creatorem omnium v-
nico momento intra sacerdotis manus præ-
sentem sistit. O mirabilia! ð opera ab omni-
potentis manu profecta. Tu vero omnipo-
tens & æterne Deus, quem actionis huius
virtute in altari nostro adoratum cernimas,
gratiam nobis largire, vt postquam te hic
præsentem viuâ fide nouerimus, tandem te
in æterna gloria videre mereamur, ad quam
Pater, Filius, sanctissimâq; Spiritus nos de-
ducant, Amen.

CONCIO QUARTA.

DOMINICA INFRA OCT.
VEN. SACRAMENTI.

QUARTVM MIRABILE.

De admirabili epulo ac cœna, quæ in
Eucharistia paratur.

Partitio.

1. Quod summa Dei liberalitas in hac cœna
præcipue reluceat.
2. Quis, quos vocet ad cœnam: Et cur sic di-
ctam?
3. Cœna cur magna dicatur?
4. De inuitatis ad hanc generatim disputat.
5. De negligentibus cœnam, cumque mundo
prudentibus.
6. De uicordiâ cœnam hanc negligenti-
um.

Homo quidam fecit cœnam magnam, & vo-
cauit multos. Luc. 14.

FIGURA.

PRÆCLARVM sane ac diuinum miracu-
lum fuit, Auditores, cum Redemptor,
in monte Hermon, in quo nonnisi lapides
& petra, quinque hominum millia quin-
que panibus hordeaceis saturauit, atque ita
saturauit, quinque vt cophini fragmen-
torum pleni sint asseruati. Longe profecto
maius miraculum est, quod hodie in Eucha-

ristia, in monte Ecclesie vnico pane cœlitus
dato, & in carnem commutato omnes ho-
mines saturentur, & satis superque etiam sit
reliquum, vt infiniti alij eodem pascantur &
reficiantur. Prius non nisi figura fuit & typ^{us},
alterum res & mysterium. Hic additi in ob-
sonium duo pisciculi, hic duæ accedunt na-
tura, è magno illo gratiarum Oceano, Dei-
para inquam Virgine, educæ. Magnum illic
conuiuium fuit, in quo campus & ager men-
sæ loco fuere, Apostoli dispensatorum,
& Christus ipse conuiuij instructor & appa-
rator, hic vero regium instruitur epulum,
in quo mensæ, altaria sunt; ministri, sacerdo-
tes; œconomi, Angeli; cibus deniq; ipse Dei
filius. O epulum admirabile! ð conuiuium
stupendum! ð cœnam magnam, cuiq; nulla
vniquam par existit: digne vt de eadem ho-
die loquar, egregieque vos excipiam, & mis-
sus palato non displiceant, ad Paracletum
Spiritus me conuertam, illius gratiam, &
Dei paræ patrocinium postulaturus; idcirco
omnes Gabrielis paranymphi verbis eam sa-
lutemus.

AUE MARIA.

Philosophorum Princeps Aristoteles, de
virtute sermonem instituens, eiusque natu-
ram exequens in medio illam, vitia vero in
extremis collocauit: Virtus in mediocritate
cõsistit. In homine quidem hoc locum habet,
cuius virtus medium non transilit, non ve-
ro in Deo, qui cum Dominus ac Deus vir-
tutum appetitur (Dominus virtutum ipse est
rex gloria,) omnes virtutes habet in excessu
positas, & mediocritatis limites transilien-
tes. Atque ideo magna illa mundi lumina
Moyfes & Elias; cum in monte Thabor in die
transfigurationis de admirandis stupendisq;
filij Dei virtutibus agerent, velut de excessu
rebutque extraordinarijs, & non vulgaribus
loquebantur.

Inter ceteras autem, quæ in Deo resplen-
dent, quasq; illi attribuimus virtutes libera-
litas illius excedens est, medium nescit, & om-
ne extremum transgreditur. Sapiens hanc,
admirabilem magnificentiam appellat: Ad-
mirabilem

Li 2 mira-

I.

Psal. 23.

Matt. 17.

Sam. 6.